

1

2

3

4

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСЬ:
ПАЛІТЫКА, ЭКАНОМІКА
І МІЖНАРОДНЫЯ АДНОСІНЫ

5

6

7

8

9

10

БЕЛАРУСКАЕ ГРАМАДСТВА ВАЧЫМА ВЫХАДЦАЎ З ІСЛАМСКАГА УСХОДУ

АЛЕГ АЛАМПІЕЎ

Анотацыя: Артыкул прысвечаны даследаванню ўяўлення аб нацыянальных і культурных асаблівасцях беларусаў у асяродку імігрантаў з краін ісламскага Усходу, што стала пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Характарызуецца меркаванне выхадцаў з мусульманскіх краін аб стаўленні беларусаў да сабе і аб маральна-этычных асаблівасцях беларускага грамадства. Робяцца высновы аб магчымых наступствах існуючага сярод імігрантаў-мусульман вобраза беларусаў.

Ключавыя словы: іміграцыя, інтэграцыя імігрантаў, талерантнасць, іслам, стэрэатып.

THE BELARUSIAN SOCIETY IN THE EYES OF THE MIDDLE EAST NATIVES

Abstract: The article is devoted to the investigation of views concerning the Belarusian national and cultural peculiarities among immigrants from the Islamic countries who reside in the Republic of Belarus. Views of immigrants from the Muslim countries regarding the attitude of the Belarusian people to them and mental and ethical peculiarities of the Belarusian society are described. Possible consequences of Muslim immigrants' views of the Belarusian people are provided.

Keywords: Immigration, Integration of Immigrants, Tolerance, Islam, Stereotype.

Для стварэння абгрунтаванага і рэалістычнага бачання нацыянальных асаблівасцей таго ці іншага народа важным з'яўляецца даследаванне ўяўлення пра тое, што маюць прадстаўнікі іншых народаў і культур. Гэта дае магчымасць заўважыць прынцыповыя адрозненні паміж уяўленнем народа аб самім сабе і тым, як яго бачаць зvonку, і такім чынам дазваляе ўзняць па-над існуючымі аўтастэрэатыпамі. Дадзенае пытанне мае і практычнае значэнне, паколькі на падставе даследавання калектывных уяўленняў носьбітаў розных культур адзін аб адным можна прасачыць тэндэнцыі і зрабіць прагнозы на будучыню, што можа быць выкарыстана ў рэгуляванні далейшай міжнацыянальнай і міжканфесіянальнай палітыкі. Для Рэспублікі Беларусь гэта актуальна ў сувязі з дэклараваным імкненнем да павелічэння колькасці імігрантаў у краіне, што прадугледжваецца Нацыянальнай праграмай дэмаграфічнай бяспекі Рэспублікі Беларусь на 2011–2015 гг. (Нацыянальная праграма..., 2011)

З гэтай мэтай варта звярнуць увагу на тое, як беларусы выглядаюць у вачах выхадцаў з замежжа. Пры гэтым мэтазгодна даследаваць не толькі тое, як беларусы выглядаюць у вачах бліжэйшых суседзяў – у тых да таго ж існуюць трывалыя стэрэатыпы – а людзей з больш далёкіх краёў, што не мелі пэўнага ці стэрэатыпнага ўяўлення аб беларускім грамадстве да таго моманту, як пераехалі ў Беларусь.

Дадзенае даследаванне грунтуецца на сабраным аўтарам эмпірычным матэрыяле і з'яўляецца часткай больш шырокага даследавання інтэграцыі выхадцаў з ісламскіх краін у беларускім грамадстве. Метадам глыбіннага інтэрв'ю было апытана 32 выхадца з краін ісламскага Усходу (Туркменістан – 10, Іран – 6, Ірак – 4, Пакістан і Азербайджан – па 3, Турцыя і Узбекістан – па 2, Сірыя і Ліван – па 1), што стала пражываюць у Рэспубліцы Беларусь. Зыходзячы з таго, што генеральная сукупнасць гіпатэтычная і доступ да яе элементаў умоўна адкрыты альбо закрыты, адбор рэспандэнтаў ажыццяўляўся мэтавай выбаркай метадам снежнага кому. З рэспандэнтамі абмяркоўвалася кола пытанняў наконт асаблівасцей захавання рэлігійных і нацыянальных традыцый у Беларусі, успрымання беларускай сацыяльнай і культурнай прасторы, узаемадзеяння з карэнным беларускім насельніцтвам.

Па першае, беларусы замежнікам з краін мусульманскага Усходу не падаюцца талерантнымі, як гэта заяўляецца ў афіцыйным дыскурсе. Хутчэй наадварот. Часта адзначаецца, што беларусы бачаць сябе талерантнымі, але зусім не з'яўляюцца такімі на самой справе: беларусам уласцівы побытавая ксенафобія і мысленне стэрэатыпамі, негатывнае стаўленне да іншаземцаў, асабліва тых, што відавочна адрозніваюцца антрапалагічна і не валодаюць мовай на належным

узроўні; вобраз выхадцаў з ісламскіх краін набывае рысы архетыпу, сфарміраванага сучаснай масавай культурай, як чалавека жорсткага, небяспечнага і неахайнага. Так, у прыватнасці імігрант з Турцыі, што ажаніўся на беларускай дзяўчыне, прывёў такі прыклад: “Мая цешча ўпэўненая, што мой бацька ездзіць з аўтаматам на вярблюдах і трымае вялізны гарэм”.

Пры гэтым адзначаюць, што беларусы здольныя на ўзаемадапамогу, але таксама некаторыя дадаюць, што не здольныя на сяброўства з імігрантамі з мусульманскага Усходу. Паводле слоў некаторых з іх, фактычна існуе штосьці кшталту нябачнай мяжы паміж беларусамі і іншаземцамі. Адзін з імігрантаў так абмаляваў беларусаў: “Вы ўсе расісты, вы проста не ў курсе...”. Частка з апытаных скарзязца на тое, што менавіта праз гэта не могуць сапраўды інтэгравацца ў беларускае грамадства. Тлумачаць яны гэтую з’яву распаўсюджанасцю сярод беларусаў пэўных страхай, часта вінавацячы ў гэтым сучасную масавую культуру, асабліва сродкі масавай інфармацыі, што ствараюць адмоўны вобраз чалавека з ісламскага Усходу. Між тым дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што так кажуць не ўсе і многія, асабліва людзі маладога веку адзначаюць, што маюць сярод беларусаў сяброў.

Беларускае грамадства для найбольш рэлігійнай часткай імігрантаў-мусульман падаецца надзвычай распусным. Пад гэтым разумеецца публічнасць сэксуальнасці, уласцівай беларускім дзяўчынам, і даступнасць сексу ўвогуле. Пры гэтым, нават нягледзячы на тое, што многія з мужчын-імігрантаў маюць стасункі з беларускімі дзяўчынамі, не выключаючы інтымныя, амаль ніхто з апытаных не выказаў меркавання, што дашлюбныя сексуальныя сувязі з’яўляюцца этычнай нормай.

Беларусы, паводле меркавання імігрантаў з ісламскіх краін, перакананыя ў тым, што яны больш цывілізаваныя ў параўнанні з выхадцамі з Усходу, пры гэтым беларусам у нашмат большай ступені ўласціва стаўленне да навакольнага сацыяльнага асяроддзя без належнай павагі і ўвогуле хамства ў параўнанні з самімі імігрантамі.

Беларусы выглядаюць зашмат пітушчымі і пасіўнымі. Выхадцы нават з такіх краін, як Іран здзіўляліся пасіўнасці беларусаў падчас эканамічнага калапсу 2011 года і трактавалі гэта як адсутнасць гонару.

У большасці сваёй выхадцы з краін ісламскага Усходу не бачаць істотнай розніцы паміж беларусамі і рускімі, і мяркуюць, што яна палягае толькі ў геаграфічным вымярэнні. Пры гэтым розніцу вельмі добра заўважаюць тыя з імігрантаў, хто мае досвед жыцця ў Расіі. Апошнія мяркуюць, што беларусы адрозніваюцца большай “цывілізаванасцю”, акуратнасцю, чалавечнасцю. Для многіх Беларусь з’яўляецца той краінай, дзе яны адчуваюць сябе ў бяспецы і паказваюць, што адда-

юць перавагу Беларусі менавіта з гэтых меркаванняў, нават нягледзячы на тое, што ў Расіі магчымасцей зарабіць грошы больш. Так, у прыватнасці, адзін з туркменскіх студэнтаў на пытанне, чаму паехаў вучыцца ў Беларусь, а не ў Расію, адказаў: “Нас тут не забіваюць”. Такім чынам расійскае грамадства імігрантам з мусульманскага Усходу падаецца нашмат менш талерантным і істотна больш варожым у дачыненні да імігрантаў з ісламскага Усходу.

Для выхадцаў з ісламскіх краін з’яўляецца незразумелым і нават падаецца “дзікім” шлях стасункаў паміж маладымі і старэйшымі, што існуе ў беларускім грамадстве, яны адзначаюць, што беларусы ставяцца да старэйшага пакалення без належнай павагі.

Такім чынам, бачанне беларусаў імігрантамі з ісламскіх краін, што пражываюць ў Рэспубліцы Беларусь, паводле многіх параметраў не супадае з тым, як бачаць беларусы самі сабе, альбо як яны выглядаюць у афіцыйным дыскурсе. У бачанні беларусамі сацыяльнай прасторы захоўваецца дыхатамія “свой-чужы” на падставе антрапалагічных прыкмет і культурных асаблівасцей, пры тым, што беларусамі засвоены афіцыйны дыскурс аб талерантнасці як нацыянальнай рысе. Пры гэтым цікавым з’яўляецца тое, што беларусы таксама засвойваюць стрэрэатыпы, што падаюцца праз масавую культуру, паводле якіх фарміруецца адмоўны вобраз выхадца з ісламскага свету.

Згаданыя асаблівасці беларускага грамадства, на якія звяртаюць увагу выхадцы з ісламскага Усходу, такія як сексуальная разнаволенасць, схільнасць да ўжывання алкаголю, непавага да старэйшых, фарміруе ў вачах імігрантаў-мусульман даволі адмоўны вобраз беларусаў як асоб з нізкімі маральнымі якасцямі. Апошнія вядзе да падмацавання сярод выхадцаў з мусульманскіх краін уяўлення пра сябе як асобах больш высокіх у маральным вымярэнні, што, адпаведна, замянае інтэграцыі ўжо прысутных імігрантаў у беларускае грамадства. Гэта таксама можа стаць вельмі моцным фактарам, які будзе замянаць інтэграцыі імігрантаў з краін Усходу ў далейшым, калі іх колькасць у краіне павялічыцца.

Бібліяграфія

1. Национальная программа демографической безопасности Республики Беларусь на 2011-2015 гг. URL (доступ 12.06.2013 г.): http://demoscope.ru/weekly/knigi/zakon/pdf/nac_prog.pdf